

FUNȚII CARDINALE ȘI FUNȚII INTEGRALE CIRCULARE EXCENTRICE

Mircea Eugen Șelariu

Polytechnic University of Timișoara, Romania

Florentin SMARANDACHE

Chair of Department of Math & Sciences,

University of New Mexico-Gallup, USA

Marian Nițu

Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru

Electrochimie și Materie Condensată, Timișoara, Romania

0. REZUMAT

Lucrarea prezintă corespondențele din matematica excentrică ale funcțiilor cardinale și integrale din matematica centrică, sau matematica ordinară, funcții centrice prezentate și în introducerea lucrării, deoarece sunt prea puțin cunoscute, deși sunt utilizate pe larg în fizica ondulatorie.

În matematica centrică, sunt definite sinusul și cosinusul cardinal, ca și cele integrale, atât cele circulare cât și cele hiperbolice. În matematica excentrică, toate aceste funcții centrice se multiplică de la unu la infinit, datorită infinității de puncte în care poate fi plasat un punct, denumit excentru **S(s, ε)**, în planul cercului unitate $CU(O, R = 1)$ sau a hiperbolei unitate echilatre $HU(O, a = 1, b = 1)$. În plus, în matematica excentrică apar o serie de alte funcții deosebit de importante, ca $aex\theta$, $bex\theta$, $dex\theta$, $rex\theta$ ș.a care, prin împărțirea lor cu argumentul θ , pot să devină și funcții circulare excentrice cardinale, ale căror primitive devin automat funcții circulare excentrice integrale.

Toate funcțiile supermatematice circulare excentrice (**FSM-CE**) pot fi de variabilă excentrică θ , care sunt funcții continue în domeniul excentricității numerice liniare $s \in [-1, 1]$, sau de variabilă centrică α , care sunt continue pentru oricare valoare a lui s , adică $s \in [-\infty, +\infty]$.

FUNȚII CARDINALE ȘI FUNȚII INTEGRALE

KEYWORDS AND ABBREVIATIONS

C-Circular , CC-C centric, CE-C Excentric, CEL-C Elevat, CEX-C Exotic, F-Funcție, FMC-F Matematică centrice, M- Matematică, MC-M Centrică, ME-M Excentrică, S-Super, SM-S Matematică, FSM-F Supermatematice, FSM-CE-FSM-Circulare Excentrice, FSM-CEL-FSM-C Elevate, FSM-CEC-FSM-CE-Cardinale, FSM-CELC-FSM-CEL Cardinale

1. ÎNTRODUCERE :

FUNȚIA SINUS CARDINAL CENTRIC

În dicționar, cuvântul **cardinal** este sinonim cu principal, esențial, fundamental. În matematica centrică, sau matematica ordinară, **cardinal** reprezintă, pe de o parte, un număr egal cu numărul membrilor unei mulțimi finite, denumit și **puterea** mulțimii, iar, pe de altă parte, sub denumirea de **sinus cardinal (sinc x)** sau **cosinus cardinal, (cosc x)**, este o funcție specială, definită cu ajutorul funcției circulare centrice (**FCC**) **sinx** și, respectiv, **cosx**, utilizate frecvent în fizica ondulatorie (Fig.1) și a cărui grafic, al sinusului cardinal, este denumit, datorită formei lui (Fig.2), și “pălăria mexicană (sombbrero)”.

Notată **sinc x**, funcția sinus cardinal este dată, în literatura de specialitate, în trei variante

$$(1) \quad \text{sinc } x = \begin{cases} 1, & \text{pentru } x = 0 \\ \frac{\sin x}{x}, & \text{pt. } x \in [-\infty, +\infty] \setminus \{0\} \end{cases}$$
$$\frac{\sin x}{x} = 1 - \frac{x^2}{6} + \frac{x^4}{120} - \frac{x^6}{5040} + \frac{x^8}{362880} + O[x]^{11} =$$
$$= \sum_{n=0}^{+\infty} \frac{(-1)^n x^{2n}}{(2n+1)!} \rightarrow \text{sinc } \frac{\pi}{2} = \frac{2}{\pi}, \quad \frac{d(\text{sinc } x)}{dx} =$$
$$= \frac{\cos x}{x} - \frac{\sin x}{x^2} = \text{COSC } x - \frac{\text{sinc } x}{x},$$
$$(2) \quad \text{sinc } x = \frac{\sin \pi x}{\pi x},$$
$$(3) \quad \text{sinc}_{ax} = \frac{\sin \frac{\pi x}{a}}{\frac{\pi x}{a}}.$$

Este o **funcție specială** deoarece primitiva ei, denumită **sinus integral** și notată Si(x)

$$(4) \quad \forall x \in \mathbb{R}, \quad \text{Si}(x) = \int_0^x \frac{\sin t}{t} dt = \int_0^x \text{sinc } t. dt =$$

FUNȚII CARDINALE ȘI FUNȚII INTEGRALE

$$\begin{aligned}
 &= x - \frac{x^3}{18} + \frac{x^5}{600} - \frac{x^7}{35280} + \frac{x^9}{3265920} + O[x]^{11} = \\
 &= x - \frac{x^3}{3.3!} + \frac{x^5}{5.5!} - \frac{x^7}{7.7!} + \dots - \dots = \sum_{n=0}^{+\infty} \frac{(-1)^n x^{2n}}{(2n+1)^2 (2n)!}
 \end{aligned}$$

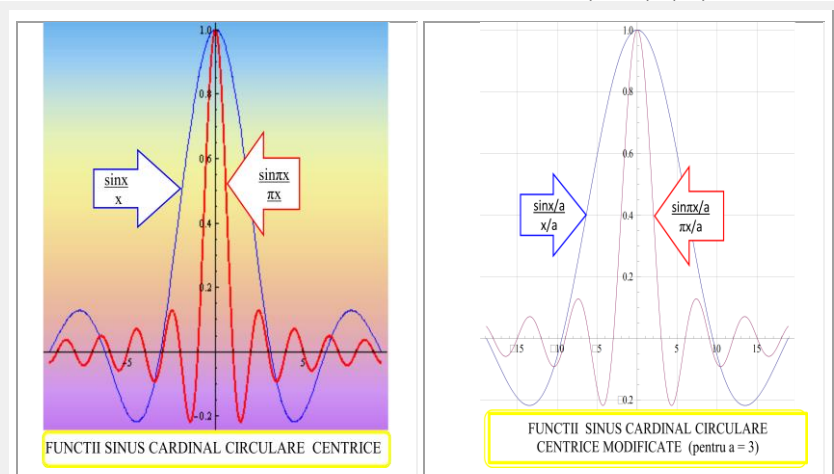

Fig.1 Graficele funcțiilor circulare centrice sinus cardinal, în 2D, așa cum sunt cunoscute în literatură

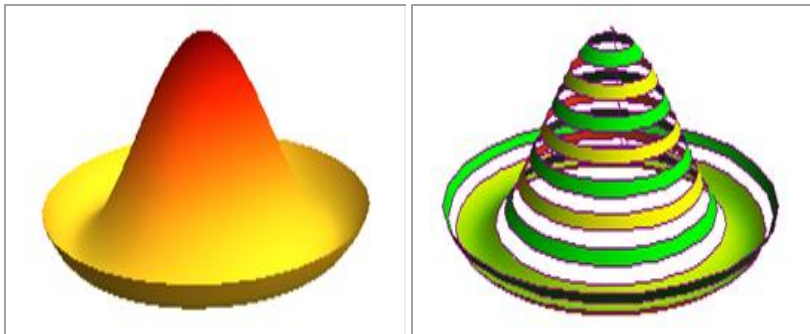
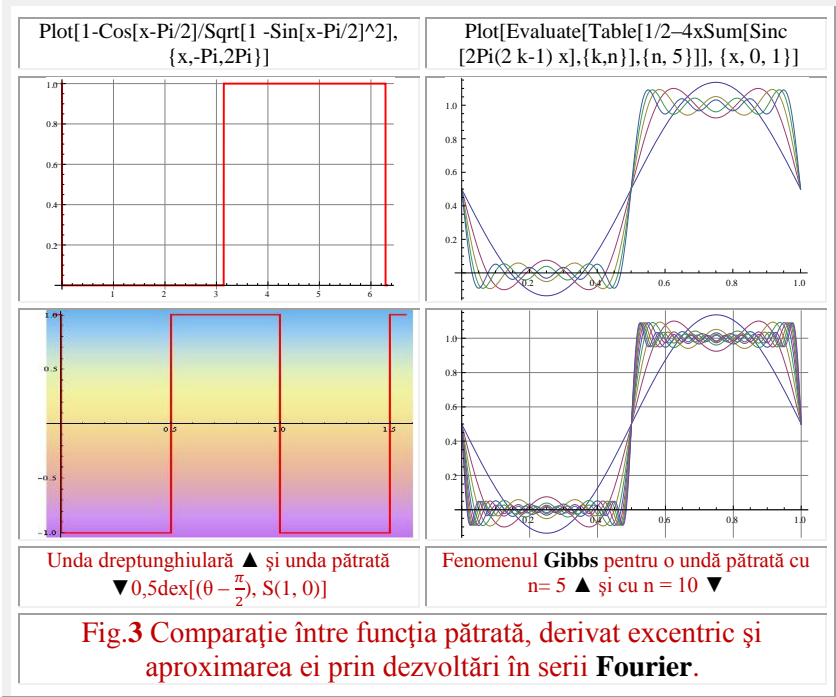

Fig.2 Funcția sinus cardinal în 3D sau pălăria mexicană (sombbrero)

FUNCTȚII CARDINALE ȘI FUNCTȚII INTEGRALE

nu poate fi exprimată exact cu ajutorul funcțiilor elementare, ci doar prin dezvoltări în serii de puteri, așa cum rezultă din relația (4).

Ca urmare, derivata ei este

$$(5) \quad \forall x \in \mathbb{R}, Si'(x) = \frac{d(Si x)}{dx} = \frac{\sin x}{x} = \text{sinc } x$$

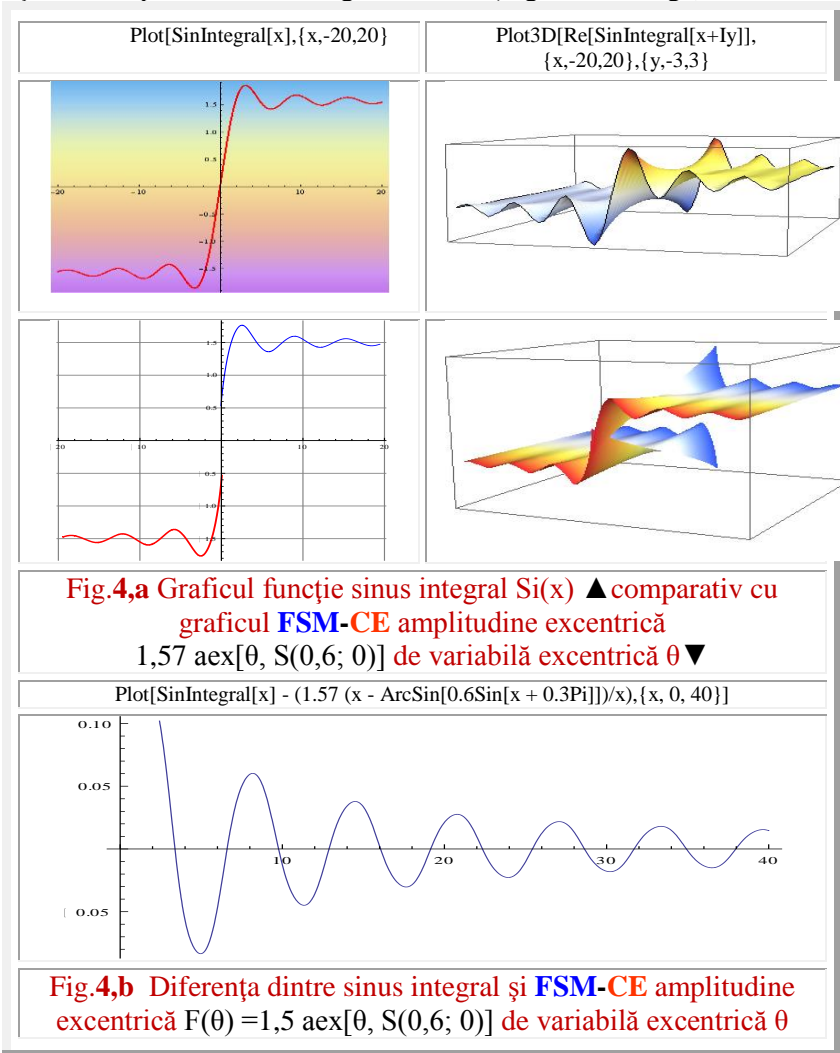
Funcția **sinus integral** **Si[x]** satisface ecuația diferențială

$$(6) \quad x \cdot f'''(x) + 2f''(x) + x \cdot f'(x) = 0 \rightarrow f(x) = Si(x)$$

Fenomenul **Gibbs** apare la aproximarea funcției pătrate cu o serie **Fourier** continuă și diferențiabilă (Fig.3 → dreapta), operație care nu mai are sens, odată cu descoperirea funcțiilor **supermatematice circulare excentrice (FSM-CE)**, deoarece funcția **derivat excentric** de variabilă excentrică θ poate exprima **exact**

FUNȚII CARDINALE ȘI FUNȚII INTEGRALE

această funcție dreptunghiulară (Fig.3 ▲ sus) sau pătrată (Fig.3 ▼ jos), așa cum se poate observa în graficele lor (Fig. 3 ◀ stânga).

Funcția sinus integral (4) poate fi aproximată cu suficienta precizie, cu diferențe maxime de sub 1 %, cu excepția zonei din

FUNCTȚII CARDINALE ȘI FUNCTȚII INTEGRALE

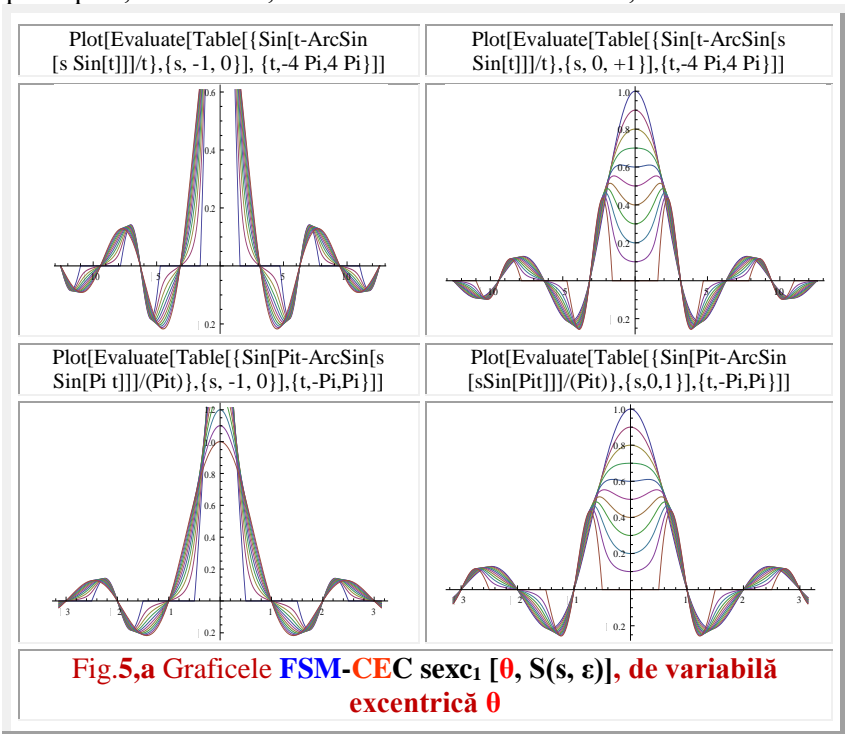
apropierea originii, de **FSM-CE** amplitudine excentrică de variabilă excentrică θ

(6) $F(\theta) = 1,57 \text{ aex}[\theta, S(0,6; 0)]$, așa cum rezultă din graficul din figura 4,b.

(7)

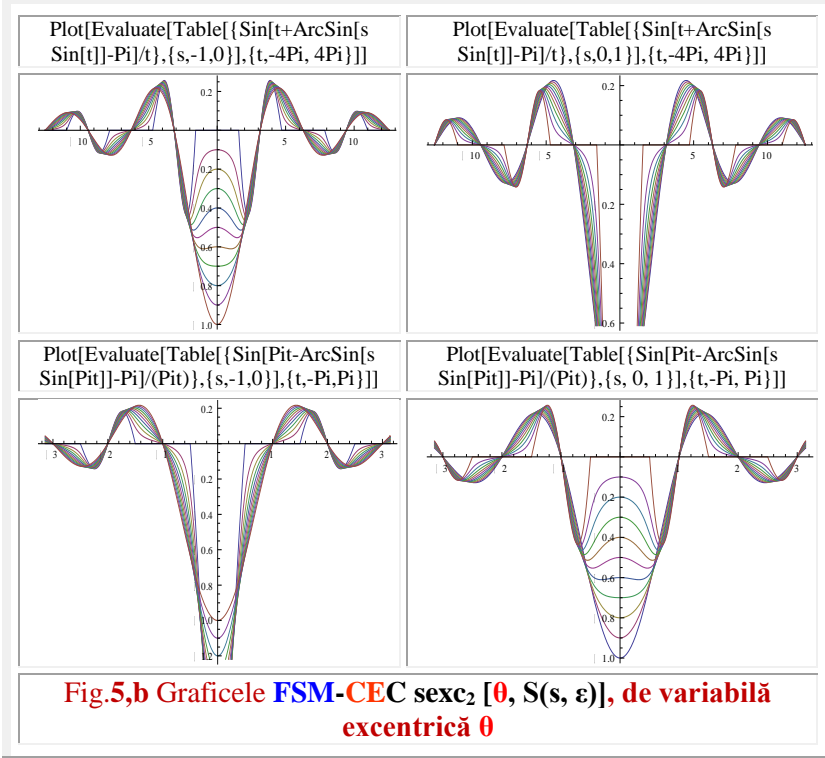
2. **FUNCTȚII SUPERMATEMATICE CIRCULARE EXCENTRICE CARDINALE. SINUS EXCENTRIC CARDINAL(FSM-CEC)**

Ca toate celelalte funcții supermatematice (**FSM**) ele pot fi **excentrice (FSM-CE)**, **elevate (FSM-CEL)** și **exotice (FSM-CEX)**, de variabilă excentrică θ , sau de variabilă centrică $\alpha_{1,2}$, de determinare principală, de indice 1, sau de determinare secundară, de indice 2.

FUNCTȚII CARDINALE ȘI FUNCTȚII INTEGRALE

La trecerea din domeniul circular **centric** în cel **excentric**, prin poziționarea **excentrului** $S(s, \varepsilon)$ în oricare punct din planul cercului unitate, toate funcțiile supermatematice se multiplică de la unu la infinit, adică, dacă în **MC** există câte o unică funcție, de un anumit gen, în **ME** există o infinitate de astfel de funcții, iar pentru $s = 0$ se va obține funcția centrică. Altfel spus, oricare funcție supermatematică conține atât pe cele excentrice, cât și pe cea centrică.

Notată $\text{sexc } x$ și respectiv $\text{Sexc } x$, inexistentă în literatura de specialitate, va fi dată, în cele trei variante, de relațiile

$$(8) \quad \text{sexc } x = \frac{\text{sex } x}{x} = \frac{\text{sex} [\theta, S(s, \varepsilon)]}{x}, \quad \text{de variabilă excentrică } \theta \text{ și}$$

$$(8') \quad \text{Sexc } x = \frac{\text{Sex } x}{x} = \frac{\text{Sex} [\alpha, S(s, \varepsilon)]}{\alpha}, \quad \text{de variabilă centrică } \alpha.$$

FUNCTȚII CARDINALE ȘI FUNCTȚII INTEGRALE

$$(9) \quad \text{sexc } x = \frac{\text{sex } \pi x}{\pi x}, \text{ de variabilă excentrică } \theta,$$

notată și prin $\text{sexc}_\pi x$ și

$$(9') \quad \text{Sexc } x = \frac{\text{sex } \pi x}{\pi x} = \frac{\text{Sex}[\alpha, S(s, \varepsilon)]}{\alpha}, \text{ de variabilă centrică } \alpha, \text{ notată}$$

și prin $\text{Sexc}_\pi x$.

$$(10) \quad \text{sexc}_a x = \frac{\text{sex } \frac{\pi x}{a}}{\frac{\pi x}{a}} = \frac{\text{sex } \frac{\pi \theta}{\theta}}{\frac{\pi \theta}{\theta}}, \text{ de variabilă excentrică } \theta,$$

cu graficele din figura **5,a** și

$$(10') \quad \text{Sexc}_a x = \frac{\text{Sex } \frac{\pi x}{a}}{\frac{\pi x}{a}} = \frac{\text{Sex } \frac{\pi \alpha}{\alpha}}{\frac{\pi \alpha}{\alpha}}, \text{ de variabilă centrică } \alpha,$$

cu graficele din figura **5,b**.

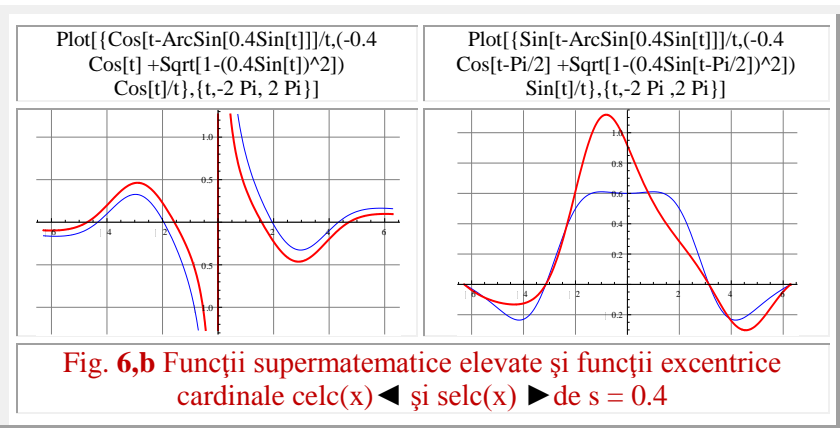
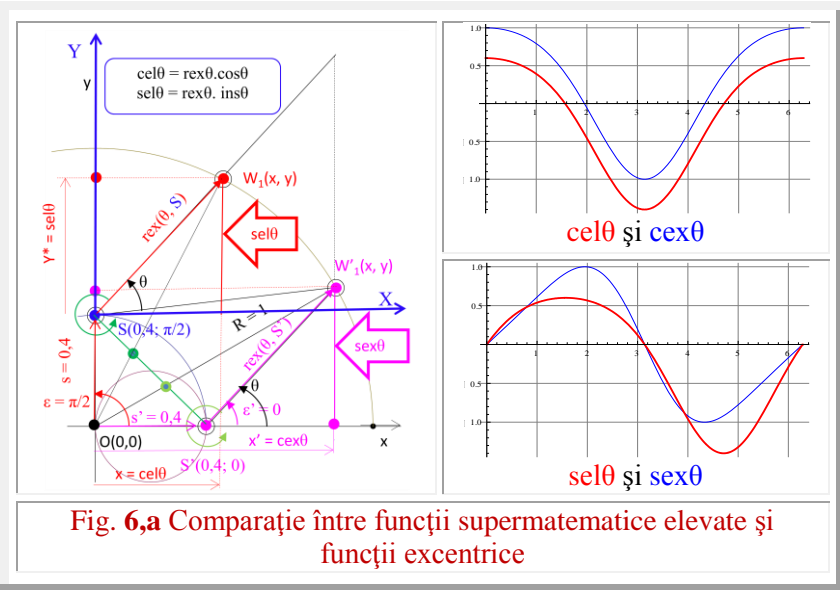
3. FUNCTIILE SUPERMATEMATICE CIRCULARE EXCENTRICE SINUS ȘI COSINUS ELEVATE CARDINALE (**FSM-CELC**)

Funcțiile supermatematice circulare elevate (**FSM-CELC**), sinus elevat $\text{sel}\theta$ și cosinus elevat $\text{cel}\theta$, reprezintă proiecția fazorului / vectorului $\vec{r} = \text{rex}\theta \cdot \text{rad}\theta = \text{rex}[\theta, S(s, \varepsilon)] \cdot \text{rad}\theta$ pe cele două axe de coordonate X_S și, respectiv, Y_S cu originea în excentrul $S(s, \varepsilon)$, axe paralele cu axele x și y care au originea în $O(0, 0)$.

Dacă cosinusul și sinusul excentrice sunt coordonatele punctului $W(x, y)$, față de originea $O(0, 0)$, de intersecție ale dreptei $\mathbf{d} = \mathbf{d}^+ \cup \mathbf{d}^-$, turnantă în jurul punctului $S(s, \varepsilon)$, cosinusul și sinusul elevate sunt aceleași coordonate față de excentrul $S(s, \varepsilon)$, adică, considerând originea sistemului de axe de coordonate XSY rectangular drept/reper în $S(s, \varepsilon)$. De aceea, între aceste funcții există relațiile

$$(11) \quad \begin{cases} x = \text{cex}\theta = X + s \cdot \text{cos}\varepsilon = \text{cel}\theta + s \cdot \text{cos}\varepsilon \\ y = Y + s \cdot \text{sin}\varepsilon = \text{sex}\theta = \text{sel}\theta + s \cdot \text{sin}\varepsilon \end{cases}$$

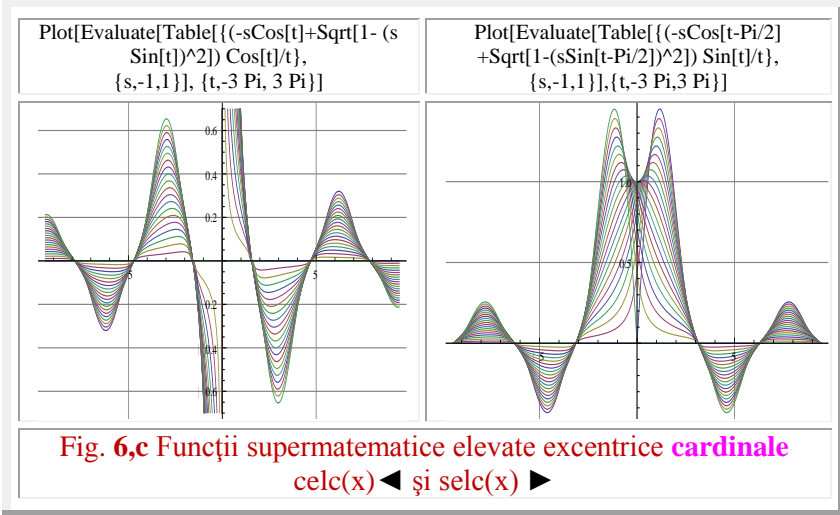
FUNCTII CARDINALE SI FUNCTII INTEGRALE

Din această cauză, pentru $\varepsilon = 0$, adică excentrul S situat pe axa $x > 0$, $sex\theta = sel\theta$, iar pentru $\varepsilon = \pi/2$, $cex\theta = cel\theta$, așa cum se poate observa în figura 6.a. În această figură au fost reprezentate, simultan, graficele funcțiilor elevate $cel\theta$ și $sel\theta$, dar și graficele

FUNCTȚII CARDINALE ȘI FUNCTȚII INTEGRALE

funcțiilor $cex\theta$ și, respectiv, $sex\theta$ pentru comparație și pentru relevarea elevației. Excentricitatea funcțiilor este aceeași, de $s = 0,4$, cu cea din schița alăturată și $sel\theta$ are $\varepsilon = \frac{\pi}{2}$, iar $cel\theta$ are $\varepsilon = 0$.

Prin împărțire cu θ , funcțiile elvate, date de relațiile (11), se transformă în funcții cosinus și sinus elvate cardinale, notate $celc\theta = celc[\theta,S]$ și $selc\theta = selc[\theta,S]$, date de expresiile

$$(12) \quad \begin{cases} X = celc\theta = celc[\theta, S(s, \varepsilon)] = cexc\theta - \frac{s \cdot \cos \varepsilon}{\theta} \\ Y = selc\theta = selc[\theta, S(s, \varepsilon)] = sexc\theta - \frac{s \cdot \sin \varepsilon}{\theta} \end{cases} \quad \text{cu}$$

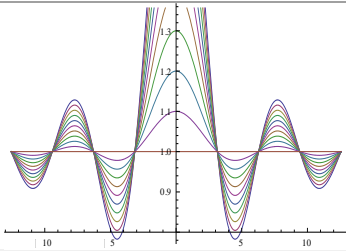
graficele din figura 6,b și 6,c.

4. FUNCTȚII SUPERMATEMATICE CIRCULARE EXCENTRICE CARDINALE (FSM-CEC) NOI

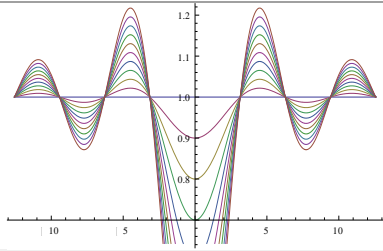
În acest paragraf sunt prezentate funcții care sunt necunoscute în literatura matematicii centricale, nici ca atare și nici ca funcții cardinale sau integrale. Ele sunt funcțiile supermatematice excentrice

FUNCTȚII CARDINALE ȘI FUNCȚII INTEGRALE

Plot[Evaluate[Table[{(t-0.1 s Sin[t])/t}, {s, -10, 0}], {t, -4 Pi, +4 Pi}]]

Plot[Evaluate[Table[{(t - 0.1 s Sin[t])/t}, {s, 0, 10}], {t, -4 Pi, +4 Pi}]]

Plot[Evaluate[Table[{(t - 0.1 s Sin[t])/t}, {s, -10, +10}], {t, -3 Pi, +3 Pi}]]

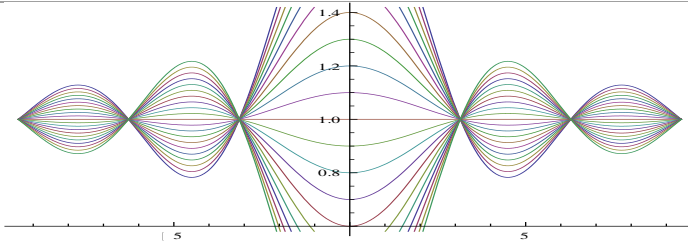

Fig.7,a Graficul funcție supermatematice circulare excentrice cardinală aexc(θ)

Plot[Evaluate[Table[{ArcSin[0.1 s Sin[t]]/t}, {s, -10, 10}], {t, -4 Pi, 4 Pi}, ColorFunction->{Hue[2.72 #]&}]]

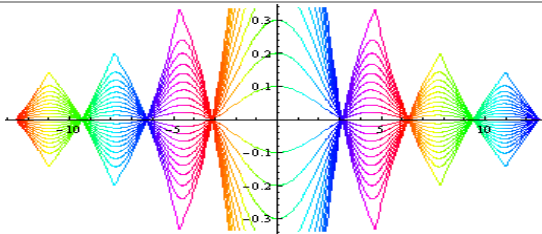
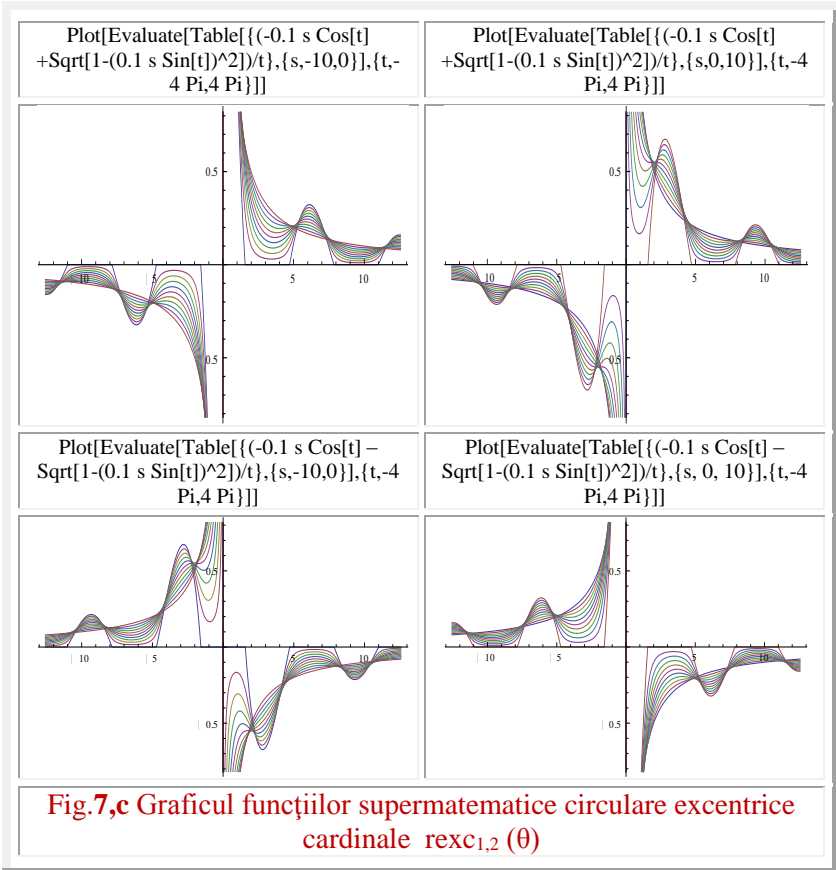

Fig.7,b Graficul funcție supermatematice circulare excentrice cardinală bexc(θ)

FUNCTȚII CARDINALE ȘI FUNCTȚII INTEGRALE

amplitudine, beta, radial, derivată excentrice de variabilă excentrică [1], [2], [3], [4], [6], [7] **cardinale** precum și funcțiile cvadrilobe [5] **cardinale**.

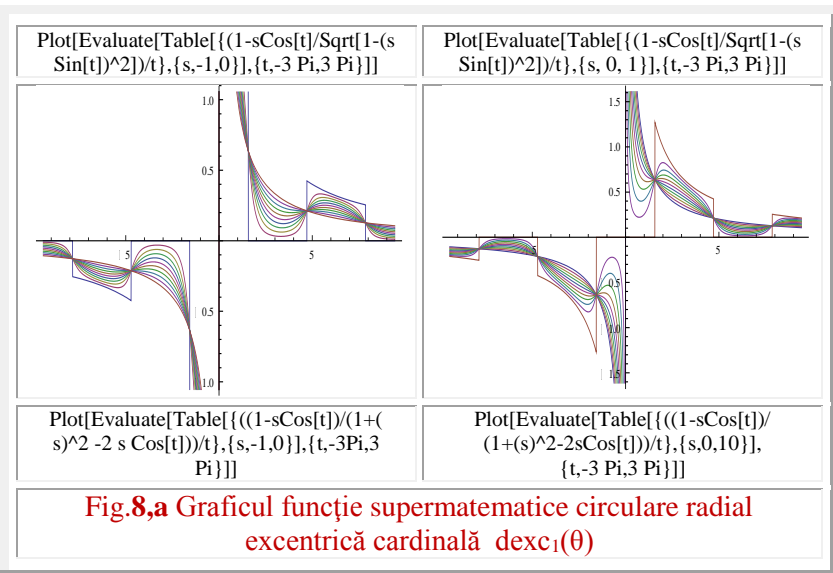
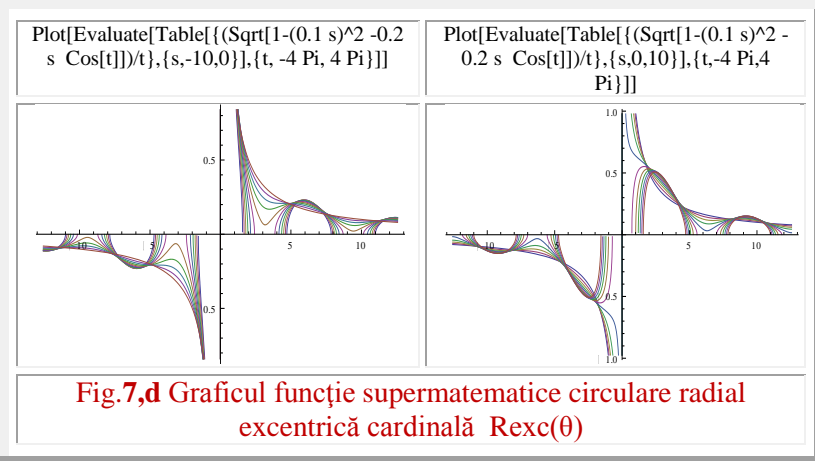
Funcția amplitudine excentrică $aex\theta$ cardinală, notată $aexc(x)$ = $aex[\theta, S(s, \varepsilon)]$, $x \equiv \theta$, are expresia

$$(13) \quad aexc(\theta) = \frac{aex\theta}{\theta} = \frac{aex[\theta, S(s, \varepsilon)]}{\theta} = \frac{\theta - \arcsin[s \sin(\theta - \varepsilon)]}{\theta}$$

și graficele din figura 7,a.

Funcția beta excentrică cardinală va fi

FUNCTII CARDINALE SI FUNCTII INTEGRALE

(14)
$$bexc(\theta) = \frac{bex\theta}{\theta} = \frac{bex[\theta,S(S,\varepsilon)]}{\theta} = \frac{\arcsin[s \sin(\theta - \varepsilon)]}{\theta},$$
 cu graficele din figura 7,b.

FUNȚII CARDINALE ȘI FUNȚII INTEGRALE

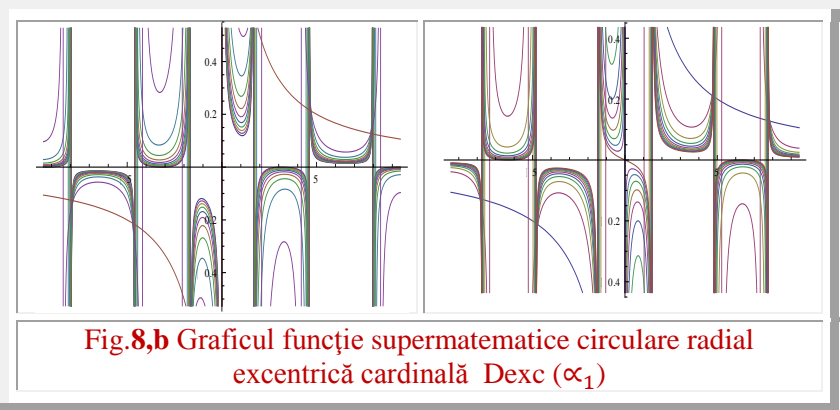
Funcția radial excentric cardinal de variabilă excentrică θ are expresia

$$(15) \quad \text{rexc}_{1,2}(\theta) = \frac{\text{rex}\theta}{\theta} = \frac{\text{rex}[\theta, S(s, \varepsilon)]}{\theta} = \frac{-s \cos(\theta - \varepsilon) \pm \sqrt{1 - s^2 \sin^2(\theta - \varepsilon)}}{\theta}$$

și graficele din figura 7,c, iar aceeași funcție, dar de variabilă centrică α are expresia

$$(16) \quad \text{Rexc}(\alpha_{1,2}) = \frac{\text{Rex}\alpha_{1,2}}{\alpha_{1,2}} = \frac{\text{Rex}[\alpha_{1,2}, S(s, \varepsilon)]}{\alpha_{1,2}} = \frac{\pm \sqrt{1 + s^2 - 2s \cos(\alpha_{1,2} - \varepsilon)}}{\alpha_{1,2}}$$

și graficele, pentru $\text{Rexc}(\alpha_1)$, din figura 7.d.

O funcție supermatematică circulară excentrică cu largi aplicații, ea reprezentând funcția de transmitere a vitezelor și/sau a turațiilor tuturor mecanismelor plane cunoscute, este funcția derivată excentrică $\text{dex}_{1,2}\theta$ și $\text{Dex}\alpha_{1,2}$ care prin împărțire / raportarea cu argumentele θ și, respectiv, α , conduc la funcțiile corespunzătoare cardinale, notate $\text{dexc}_{1,2}(\theta)$ și, respectiv, $\text{Dexc}(\alpha_{1,2})$ și de expresii

$$(17) \quad \begin{cases} \text{dexc}_{1,2}\theta = \frac{\text{dex}_{1,2}\theta}{\theta} = \frac{\text{dex}_{1,2}[\theta, S(s, \varepsilon)]}{\theta} = \frac{1 - \frac{s \cos(\theta - \varepsilon)}{\sqrt{1 - s^2 \sin^2(\theta - \varepsilon)}}}{\theta}, \\ \text{Dexc}\alpha_{1,2} = \frac{\text{Dex}\alpha_{1,2}}{\alpha_{1,2}} = \frac{\text{Dex}[\alpha_{1,2}, S(s, \varepsilon)]}{\alpha_{1,2}} = \frac{\pm \sqrt{1 + s^2 - 2s \cos(\alpha_{1,2} - \varepsilon)}}{\alpha_{1,2}}, \end{cases}$$

cu graficele din figura 8.

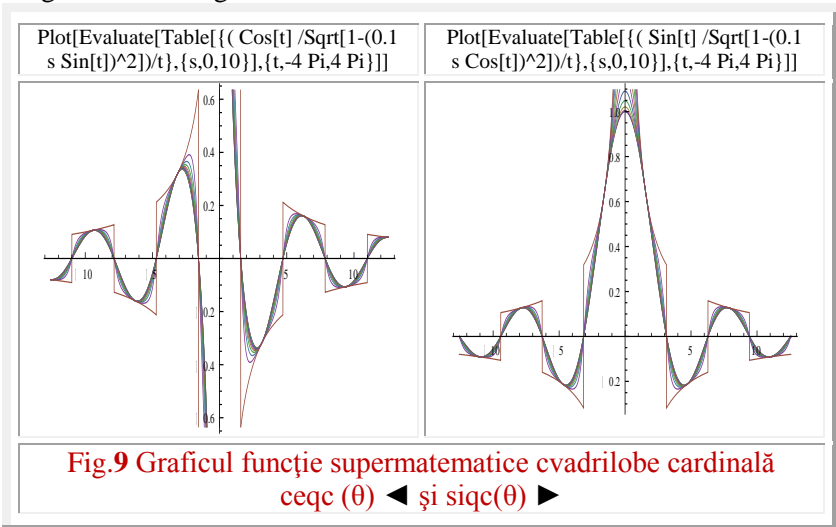
Deoarece $\text{Dex}\alpha_{1,2} = \frac{1}{\text{dex}_{1,2}\theta}$ rezultă că și $\rightarrow \text{Dex}\alpha_{1,2} = \frac{1}{\text{dexc}_{1,2}\theta}$

FUNCTȚII CARDINALE ȘI FUNCTȚII INTEGRALE

Funcțiile cvadrilobe $siq\theta$ și $coq\theta$ prin împărțirea lor cu argumentul θ , conduc la obținerea funcțiilor cvadrilobe cardinale $siqc\theta$ și $coqc\theta$ de expresii

$$(18) \quad \begin{cases} coqc\theta = \frac{coq\theta}{\theta} = \frac{coq[\theta, S(s, \varepsilon)]}{\theta} = \frac{\cos(\theta - \varepsilon)}{\theta \sqrt{1 - s^2 \sin^2(\theta - \varepsilon)}} \\ siqc\theta = \frac{siq\theta}{\theta} = \frac{siq[\theta, S(s, \varepsilon)]}{\theta} = \frac{\sin(\theta - \varepsilon)}{\theta \sqrt{1 - s^2 \cos^2(\theta - \varepsilon)}} \end{cases},$$

cu graficele din figura 9.

Se știe ca, prin integrarea definită a funcțiilor cardinale centrice și excentrice, într-un cuvânt supermatematic, se obțin funcțiile integrale corespunzătoare.

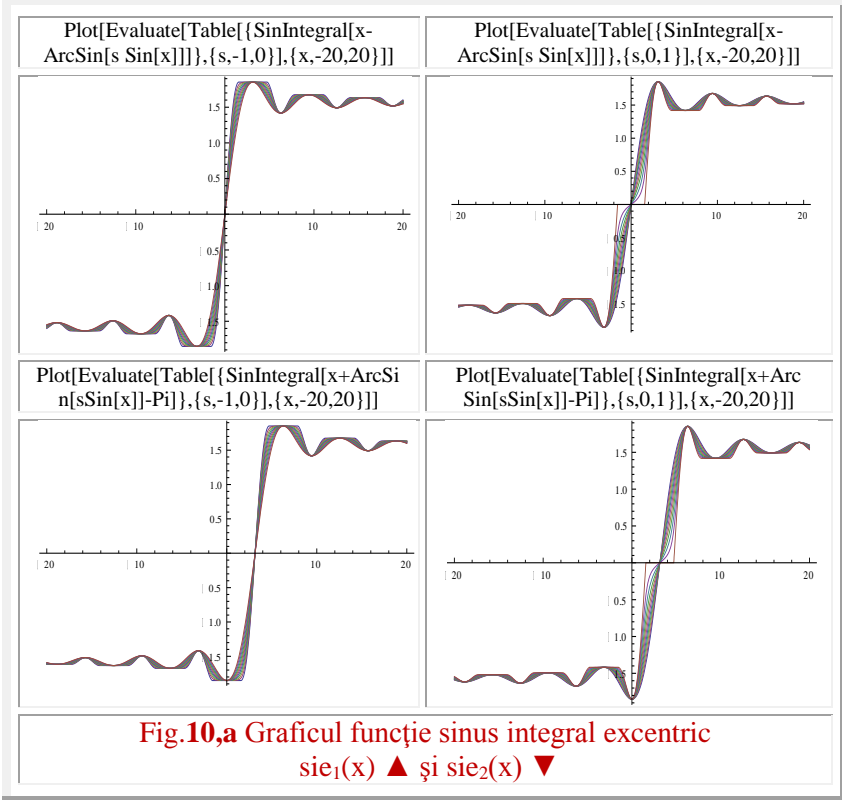
Astfel de funcții supermatematic integrale sunt prezentate în continuare. Pentru excentricitate nulă, ele degenerază în funcții integrale centrice, în rest ele aparțin noii matematici excentrice.

5. FUNCTȚII SINUS INTEGRAL **EXCENTRICE**

Se obțin prin integrarea funcțiilor sinus cardinal excentrice (13) și sunt

FUNCTȚII CARDINALE ȘI FUNCTȚII INTEGRALE

(19) $sie\ x = \int_0^x sexc\ \theta.\ d\theta$ cu graficele din figura 10, pentru cele de variabilă excentrică $x \equiv \theta$.

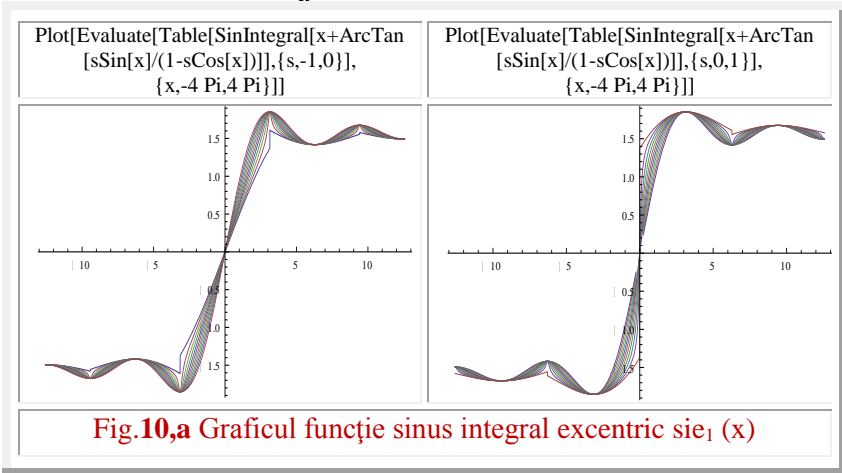
Spre deosebire de funcțiile centrice corespondente, unde sinusul integral este notat cu **Si(x)**, sinusul integral excentric de variabilă excentrică a fost notat **sie(x)**, fără majuscula S, care se va atribui, conform convenției, doar **FSM-CEC** de variabilă centrică.

Funcția sinus integral excentric de variabilă centrică, notate **Sie(x)** se obțin prin integrarea funcției supermatematice, notate excentrice sinus excentric cardinal de variabilă centrică (14)

(20) $Sexc(x) = Sexc[\alpha, S(s, \epsilon)]$, astfel că ea este

FUNCTȚII CARDINALE ȘI FUNCTȚII INTEGRALE

(21)
$$\text{Sie}(x) = \int_0^x \frac{\text{Sex}[\alpha, S(s, \varepsilon)]}{\alpha} d\alpha$$
, cu graficele din figura 10,b.

6. CONCLUZII

Lucrarea a scos în evidență posibilitatea multiplicării nedefinite a funcțiilor cardinale și a celor integrale din domeniul matematicii centrice în cel al matematicii excentrice sau al supermatematicii care constituie o reuniune a celor două matematici.

Totodată, au fost introduse prin supermatematică, pe lângă funcțiile cardinale și integrale cu corespondente în matematica centrică, o serie de funcții cardinale noi ce nu au corespondente în matematica centrică.

Nici aplicațiile noilor funcții supermatematice cardinale și integrale, cu siguranță, că nu se vor lăsa prea mult așteptate.

6. BIBLIOGRAFIE

[1]	ȘELARIU, Mircea Eugen	FUNCTȚII CIRCULARE EXCENTRICE	Com. I Conferință Națională de Vibrații în Construcția de Mașini, Timișoara, 1978, pag.101...108
[2]	ȘELARIU, Mircea	FUNCTȚII CIRCULARE EXCENTRICE ȘI EXTENSIA	Bul.Șt.și Tehn. al I.P. "TV" Timișoara, Seria Mecanică, Tomul

FUNȚII CARDINALE ȘI FUNȚII INTEGRALE

	Eugen	LOR.	25(39), Fasc. 1-1980, pag. 189...196
[3]	ȘELARIU, Mircea Eugen	SUPERMATEMATICA	Com.VII Conf. Internaț. De Ing. Manag. Si Tehn.,TEHNO'95 Timișoara, 1995, Vol. 9 : Matematica Aplicată,. Pag.41...64
[4]	ȘELARIU, Mircea Eugen	FUNȚII SUPERMATEMATICE CIRCULARE EXCENTRICE DE VARIABILĂ CENTRICĂ	TEHNO ' 98. A VIII-a Conferința de Inginerie Menagerială și Tehnologică, Timișoara 1998, pag 531..548
[5]	ȘELARIU, Mircea Eugen	QUADRILOBIC VIBRATION SYSTEMS	The 11–th International Conference on Vibration Engineering, Timișoara, Sept. 27-30, 2005, pag. 77 ... 82
[6]	ȘELARIU, Mircea Eugen	SUPERMATEMATICA. Fundamente Vol.I	Ed.Politehnica, Timișoara, 2007
[7]	ȘELARIU, Mircea Eugen	SUPERMATEMATICA. Fundamente Vol.II	Ed.Politehnica, Timișoara, 2011 (Sub tipar)
[8]			
[9]			

www.supermatematica.com

www.supermatematica.ro

www.eng.upt.ro/~mselariu